

ACADEMIA DE MUZICĂ
“GHEORGHE DIMA” – CLUJ
D.E.C.I.D.

ECATERINA BANCIU

ISTORIA MUZICII

MODUL DE STUDIU II

**PENTRU STUDII UNIVERSITARE
PRIN ÎNVĂȚĂMÂNT LA DISTANȚĂ**

INTRODUCERE

Cursul de istoria muzicii a fost structurate pe unități de învățare, însoțite de obiective formulate în termeni de competențe și finalizate cu teste de autoevaluare. Unitățile de învățare sunt structurate pe lecții, pentru a facilita parcurgerea conținuturilor. În același scop este realizată structurarea acestora, foarte schematic, fără a sărăci informația necesară cunoașterii și înțelegerii fenomenelor istoric-muzicale. Informația de bază, astfel prezentată, trebuie completată cu parcurgerea bibliografiei indicate.

FORME DE EVALUARE

Formele de evaluare sunt:

- teste de evaluare (portofoliu);
- verificare (sesiunea de iarnă - sf. sem. I)
- examen (sesiunea de vară - sf. sem. al II-lea).

Testele de evaluare

Fiecare test de evaluare este obligatoriu și va fi parte a notei finale.

Neprezentarea sau nepromovarea testelor de evaluare (cu nota minimă 5) are drept consecință amânarea verificării/examenului semestrial.

Verificarea ca cuprinde:

- prezentarea individuală a testelor de evaluare
- recunoaștere auditivă a exemplurilor de pe CD-ul anexat

Examenul va cuprinde:

- prezentarea individuală a testelor de evaluare
- probă scrisă de evaluare a cunoștințelor
- recunoaștere auditivă a exemplurilor de pe CD-ul anexat

UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	Lecții	Obiective
I. BAROCUL MUZICAL – PERIODIZARE	1	- înțelegerea evoluției fenomenului artistic muzical; formarea gândirii istorice - delimitarea stilistică a perioadei - cunoașterea caracteristicilor stilistice principale ale Barocului
II. GENURI ȘI FORME ÎN MUZICA INSTRUMENTALĂ A BAROCULUI	2	- corelarea genurilor și a tiparelor formale instrumentale cu creația perioadei - recunoașterea auditivă a genurilor, formelor, stilului compozitorilor
III. GENURI VOCAL-INSTRUMENTALE	3-5	- cunoașterea creației de gen și a structurii genurilor vocal-instrumentale - recunoașterea auditivă a genurilor și stilului compozitorilor
IV. BIOGRAFIA ȘI CREAȚIA MARILOR COMPOZITORI AI BAROCULUI	6-13	- cunoașterea contextului social-istoric, a elementelor biografice relevante și a creației de referință - corelarea diacronică a datelor asimilate - recunoașterea auditivă a creației - relevarea evoluției genurilor muzicale - identificarea particularităților stilistice ale compozitorilor
V. RECAPITULARE	14	- crearea unei viziuni de ansamblu asupra perioadei stilistice studiate

CUPRINS

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 1 – BAROCUL MUZICAL.	
PERIODIZARE	7
Lecția nr. 1	8
BAROCUL MUZICAL.....	8
Periodizare	8
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 2 – GENURI ȘI FORME ÎN MUZICA INSTRUMENTALĂ A BAROCULUI.....	11
Lecția nr. 2	12
Genuri și forme în muzica instrumentală a Barocului	12
Sonata	12
Concerto grosso.....	12
Uvertura.....	12
Genuri și forme instrumentale	13
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 3 – GENURI VOCAL-INSTRUMENTALE	15
Lecția nr. 3	16
Genuri vocal-instrumentale	16
Lecția nr. 4	17
Lecția nr. 5	19
Biografia și creația marilor compozitori ai Barocului.....	19
FRANÇOIS COUPERIN	19
JEAN-PHILIPPE RAMEAU	19
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 4 – BIOGRAFIA ȘI CREAȚIA MARILOR COMPOZITORI AI BAROCULUI.....	23
Lecția nr. 6	24
ARCANGELO CORELLI.....	24
Lecția nr. 7	24
ANTONIO VIVALDI	24
Lecția nr. 8	26
ALESSANDRO SCARLATTI	26
DOMENICO SCARLATTI.....	27
Lecția nr. 9	27
HEINRICH SCHÜTZ	27
GEORG PHILIPP TELEMANN	28
Lecțiile nr. 10-11	29
JOHANN SEBASTIAN BACH	29
Lecțiile nr. 12-13	31
GEORG FRIEDRICH HÄNDEL	31
Lecția nr. 14	34
Recapitulare	34
BIBLIOGRAFIE.....	38

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 1 – BAROCUL MUZICAL. PERIODIZARE

Cuprins

Obiectivele unității de învățare	7
Lecția 1	8
Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare	10
Lucrare de verificare nr. 1	10
Bibliografie minimală	10

Obiectivele unității de învățare

În urma parcurgerii unității de învățare nr. 1 veți dobândi următoarele competențe:

- înțelegerea evoluției fenomenului artistic muzical; formarea gândirii istorice
- delimitarea stilistică a perioadei
- cunoașterea caracteristicilor stilistice principale ale Barocului

Lecția nr. 1

BAROCUL MUZICAL

Termenul *Baroque*, în franceză înseamnă bizar, ciudat, sau în portugheză *baruecco*, este perlă neregulată, asimetrică, iar în istoria artelor – este perioada de la sfârșitul Renașterii și prima jumătate a secolului XVIII, noul stil în Europa apuseană și centrală.

Barocul renunță la echilibrul proporției din tradiția renascentistă în favoarea libertății și a grandorii formelor, a bogăției ornamentației și a fanteziei în exprimare.

Se creează lucrări originale în genuri și forme noi și realizează prima sinteză în muzica vocal-instrumentală între *omofonia liturgică* a coralului gregorian, a cântecului laic și al coralului protestant și experiența instrumentală a muzicii populare și culte. *Polifonia vocală* a Renașterii, deși pierde din importanță va conferi strălucire și varietate noului stil.

Periodizare

- sec. XVII – prima jumătate a sec. XVIII

Giulio Cesare Monteverdi (fratele lui Claudio Monteverdi)

- prima practica – muzica (madrigale, motete) scrisă în stil palestrinian (*stylus gravis, antiquus*)

- secunda practica – stil modern – monodia acompaniată, perfecțiunea melodiei (*stylus luxurians*): monodia, basso-continuo, opera, oratoriul, concertul

Colocviul muzical de la Wegimont (Belgia, 1957): termenul „baroc” – împrumutat din artele plastice nu poate fi aplicat muzicii; se emite teza de a înlocui termenul „baroc” cu *terza practica*.

Începuturile Barocului vor fi marcate de înlocuirea muzicii corale polifonice cu omofonia cântului solistic. Importanța acordată vocii principale, superioară, devenită solistă va evidenția textul poetic devenit inteligibil și va crea genuri ca opera, cantata și oratoriul.

Manfred Bukofzer (1910-1955), muzicolog american de origine germană, delimitează barocul în trei etape:

Barocul muzical în trepte evolutive:

1. Barocul timpuriu 1580 – 1600

- cântul solistic ia locul muzicii corale polifonice – expresivitate
- înflorește muzica instrumentală
- din corul polifonic rămân: discantul solist și basul (acompaniament, bas cifrat)
- armonia (note melodice diatonice și cromatice) – mijloc expresiv
- metru, ritm, tempo
- sublinierea expresiei poetice prin intermediul dinamicii

2. Barocul dezvoltat (1600-1710)

- baletul de curte și opera-balet: Lully, Couperin, Rameau
- înflorirea literaturii instrumentale: Couperin, Rameau
- opera engleză (pe baza moștenirii virginaliștilor englezi: Dowland, Bull)
- muzica instrumentală germană: Buxtehude, Pachelbel, Zachow, Kuhnau
- muzica instrumentală italiană: Vivaldi, Vitali, Legrenzi, A. și D. Scarlatti
- formele muzicale ciclice (sonata de camera, da chiesa, suita, concertul instrumental, *concerto grosso*) – sugestii pentru ciclul sonato – simfonic al clasicismului vienez

3. Marea sinteză (1710-1750)

- J. S. Bach
- G. Fr. Händel
- opera italiană: *opera seria* (A. Scarlatti) și *opera buffa* (G. B. Pergolesi)

Termenul „baroc”:

- din *baruecco* (în spaniolă – scoică asimetrică) – Doru Popovici, sau
- din *barucco* (în portugheză) – perlă asimetrică – Sigismund Toduță
- în arhitectură: forme grandioase, decorație excesivă, asimetrică
- în sculptură: linii agitate, caracter centrifugal
- în pictură: jocul lumină – întuneric
- în muzică: opere dense
- cristalizarea tonalității prin cadențe pregnante
- conceptul armonic major – minor
- sistemul egal temperat cu 12 trepte: Andreas Werkmeister (a doua jumătate a sec. XVII)
- ritmică încărcată (simetrie în asimetrie)

Test de auto-evaluare nr. 1

1. Care sunt semnificațiile termenului baroc?
2. Motivați de ce Barocul muzical este epoca primei sinteze.
3. Care sunt genurile instrumentale și vocal-instrumentale ale barocului?
4. Periodizați epoca Barocului.

Răspunsuri și comentarii la întrebările din testele de evaluare

Unitatea de învățare I

I. BAROCUL MUZICAL – PERIODIZARE

Test de auto-evaluare nr. 1

1. Semnificațiile termenului baroc: *Baroque*, în franceză înseamnă bizar, ciudat, sau în portugheză *baruecco*, este perlă neregulată, asimetrică, iar în istoria artelor – este perioada de la sfârșitul Renașterii și prima jumătate a secolului XVIII, noul stil în Europa apuseană și centrală.
2. Se creează lucrări originale în genuri și forme noi și se realizează prima sinteză în muzica vocal-instrumentală între *omofonia liturgică* a coralului *gregorian*, a *cântecului laic* și al coralului *protestant* și experiența instrumentală a muzicii populare și culte.
3. Genurile instrumentale și vocal-instrumentale ale barocului sunt: sonata de camera, da chiesa, suita, concertul instrumental, *concerto grosso* baletul de curte și opera-balet, opera, cantata și oratoriul.
4. Marile epoci ale Barocului sunt: Barocul timpuriu (1580 – 1600), Barocul dezvoltat (1600-1710) și Marea sinteză (1710-1750).

Lucrare de verificare nr. 1

1. Care sunt genurile tipice Barocului instrumental și a celui vocal-instrumental.
2. Numiți compozitorii din cele trei perioade ale Barocului.

Punctaj: 5 puncte pentru subiectul 1, 4 puncte pentru subiectul 2, 1 punct din oficiu.

Lucrarea va fi expediată prin email tutorelui disciplinei.

Bibliografie minimală

* * *	<i>Dicționar de Mari Muzicieni, Larousse, Univers Enciclopedic, București 2000</i>
* * *	<i>The New Grove Dictionary of Music and Musicians, Macmillan Publishers Ltd., London, 2002</i>
Bălan, George	<i>O istorie a muzicii europene, Ed. Albatros, 1975</i>
Ecaterina, Banciu	<i>Arhetipuri estetice ale relației ethos-affectus în istoria muzicii, Editura MediaMusica, Cluj-Napoca, 2006</i>
Herman, Vasile	<i>Originile și dezvoltarea formelor muzicale, Editura Muzicală, București, 1982</i>
Stefănescu, Ioana	<i>O istorie a muzicii universale, Editura Fundației Culturale Române, București, 1995</i>

Unitatea de învățare nr. 2 – Genuri și forme în muzica instrumentală a Barocului

Cuprins

Obiectivele unității de învățare.....	11
Lecția 2.....	12
Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare	14
Lucrare de verificare nr. 2.....	14
Bibliografie minimală	14

Obiectivele unității de învățare

- În urma parcurgerii unității de învățare nr. 2 veți dobândi următoarele competențe
- corelarea genurilor și a tiparelor formale instrumentale cu creația perioadei
 - - recunoașterea auditivă a genurilor, formelor, stilului compozitorilor

Lecția nr. 2

Genuri și forme în muzica instrumentală a Barocului

Sonata

La sfârșitul secolului XVI era denumită *sonata*, orice piesă „sunată” la instrument. (spre deosebire de cea „cântată” cu vocea)

Sonata a treé era compusă pentru trei instrumente (două cu coarde sau suflat, al treilea orga sau clavecinul cu rol de *basso continuo*)

- *sonata da chiesa* (bisericească) – Monteverdi, Vitali, Corelli, Bach, Händel, Couperin
- *sonata da camera* – s-a identificat cu *suita* (*partitas*)

Sonata solo sau cu acompaniament de clavecin/orgă era o altă formulă predilectă practică de Corelli sau Tartini (sonata *Trilul diavolului*).

Suita era o succesiune de dansuri stilizate, contrastante ca tempo, dar unitate tonală

- *allemanda* – tempo Moderato, metru binar 4/4
- *couranta* – rapid, vioi
- *sarabanda* – lent, ternar, accent pe timpul 2, ornamente
- *giga* – foarte rapid, (6/8), ritm punctat

Alte dansuri: bourrée, loure, gavotte, polonaise, musette, siciliana, menuet

- aria – preluată din genul vocal (Bach: Suita a treia pentru orchestră)

Concerto grosso

- a tipul concertului instrumental cu un număr variabil de părți contrastante, bazat pe alternanța *concertino* – *ripieno* (soli- tutti)

Creatori de *concerti grossi*:

- A. Corelli (op. 6 - 12 Concerti grossi), Veracini, Geminiani, Locatelli, Tartini, Giuseppe Torelli – stabilește tipul concertului instrumental cu un singur solist, A. Vivaldi îl urmează (*Anotimpurile*), G. Fr. Händel (op. 3, op. 6), J. S. Bach (6 *Concerte brandenburgice*)
- caz particular: Bach *Concertul italian* pentru clavecin

Uvertura

– plasată la începutul operei - devine piesă independentă

- a) uvertura franceză – Lully (1632-1687) succesiunea părților: lent – repede – lent
- b) uvertura italiană (sinfonia) – A. Scarlatti (1660-1725) succesiunea părților: repede – lent – repede, prima oară în opera *Dal male il bene* (Napoli, 1697)

Genuri și forme instrumentale

- polifonice: ricercar, fuga, invențiunea
- variaționale: ciaccona, passacaglia
- libere, improvizatorice: preludiul, toccata, fantezia

Test de auto-evaluare nr. 2

1. Care este definiția sonatei barocului?
2. Pentru câte instrumente era compusă? Numiți-le!
3. Care este deosebirea dintre *sonata da chiesa* și *sonata da camera*?
4. Suita este constituită pe următoarele dansuri: ...
5. Care este concertul tipic al barocului?

Răspunsuri și comentarii la întrebările din testele de evaluare

Unitatea de învățare II

GENURI ȘI FORME ÎN MUZICA INSTRUMENTALĂ A BAROCULUI

Test de auto-evaluare nr. 2

1. La sfârșitul secolului XVI era denumită *sonata*, orice piesă „sunată” la instrument, spre deosebire de cea „cântată” cu vocea.
2. Sonata a tre era compusă pentru trei instrumente, două cu coarde sau suflat, al treilea orga sau clavecinul cu rol de *basso continuo*.
3. *Sonata da chiesa* era destinată interpretării în biserică, iar *sonata da camera* – s-a identificat cu *suita* (*partitas*) și prezenta o succesiune de dansuri stilizate, contrastante ca tempo, dar cu o unitate tonală.
4. Suita este constituită pe următoarele dansuri: *allemanda*, *couranta*, *sarabanda*, *giga* și altele ca *bourrée*, *loure*, *gavotte*, *polonaise*, *musette*, *siciliana*, *menuet* sau *aria* – preluată din genul vocal (Bach: Suita a treia pentru orchestră).
5. Concertul tipic al barocului este *Concerto grosso*, concertul instrumental cu un număr variabil de părți contrastante, bazat pe alternanța *concertino* – *ripieno* (soli- tutti).

Lucrare de verificare nr. 2

1. Realizați un referat cu tema Concerto grosso în creația lui Corelli și Händel.

Punctaj: 9 puncte pentru realizarea corectă și completă a referatului, 1 punct din oficiu.

Lucrarea va fi expediată prin email tutorelui disciplinei.

Bibliografie minimală

* * *

* * *

Dicționar de Mari Muzicieni, Larousse, Univers Enciclopedic, București 2000

The New Grove Dictionary of Music and Musicians, Macmillan Publishers Ltd., London, 2002

Bălan, George

O istorie a muzicii europene, Ed. Albatros, 1975

Ecaterina, Banciu

Arhetipuri estetice ale relației ethos-affectus în istoria muzicii, Editura MediaMusica, Cluj-Napoca, 2006

Herman, Vasile

Originile și dezvoltarea formelor muzicale, Editura Muzicală, București, 1982

Stefănescu, Ioana

O istorie a muzicii universale, Editura Fundației Culturale Române, București, 1995

Unitatea de învățare nr. 3 – Genuri vocal-instrumentale

Cuprins

Obiectivele unității de învățare.....	15
Lecția 3.....	16
Lecția 4.....	17
Lecția 5.....	19
Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare	21
Lucrare de verificare nr. 3.....	22
Bibliografie minimală	22

Obiectivele unității de învățare

În urma parcurgerii unității de învățare nr. 3 veți dobândi următoarele competențe:

- cunoașterea creației de gen și a structurii genurilor vocal-instrumentale
- recunoașterea auditivă a genurilor și stilului compozitorilor

Lecția nr. 3

Genuri vocal–instrumentale

- opera
- cantata
- oratoriul
- recviemul (H. Schütz, Charpentier)

Opera

- gen vocal-instrumental dramatic destinat reprezentării scenice, bazat pe un subiect literar numit libret împărțit în acte și scene pe care se inserează „numerele” muzicale: uvertura, interludii orchestrale, recitative, arii, duete, terțete, cvartete, cvintete, sextete vocale, coruri, balet, acompaniate instrumental.

Originile operei se regăsesc în:

1. - **madrigalul dramatic** (Striggio, Monteverdi):

Asemenea madrigalului dramatic, opera se compune din: cor, arii, recitativ, muzică instrumentală

2. - **monodia acompaniată**: constă din suprapunerea unei melodii vocale pe un acompaniament instrumental acordic al unui bas continuu¹

Are la bază aspirațiile renaștentiste de reînviere a teatrului antic și a monodiei antice grecești vocal-instrumentale (*aulodie, chitarodie*).

A fost favorizată de răspândirea unor instrumente ca: lăuta, clavecinul și orga.

Opera va însemna reînvierea modelului antic (pe primul plan - cuvântul) prin *stile rappresentativo* (recitativul) – interferența declamației și a melodiei, o strânsă dependență intonațională, ritmică și formală față de textul literar

Se înființează teatre de operă: Mantova, Roma, Florența, Veneția, Napoli

1600 - Florența: în cadrul societății *Camerata florentină*, a fost compusă prima operă intitulată *Euridice* de compozitorul Iacopo Peri și poetul Ottavio Rinuccini

- Napoli: predilecție pentru teme mitologice
- Roma: teme religioase – Emilio Cavalieri
- Veneția: teatrul San Cassiano - primul teatru deschis pentru public și nu numai pentru invitații dogelui
- Napoli: *opera seria* – A. Scarlatti

Claudio Monteverdi

(1567-1643)

- prima capodoperă a genului: opera *Orfeo* (1607)
- alte opere: *Încoronarea Poppeei*, *Arianna*, *Întoarcerea lui Ulise*
- inovații:
 - *stile concitato* (stil agitat)
 - la instrumentele de coarde introduce efectele de *tremolo* și *pizzicato*
- mijloacele de expresie ale operei:
 - aria
 - aria cu da capo
 - recitativul

¹ Tehnică de compoziție utilizată la finele sec. VI de compozitorii *Cameratei florentine*.

Germania

Singspiel-ul: operă comică cu părți vorbite și caracter popular

H. Schütz

- răspândește monodia
- compune prima operă germană: *Daphné* (pierdută)

J. Fux (*Gradus ad Parnassum*) – 18 opere

Hasse: 70 opere

Reinhard Keiser: înființează opera de la Hamburg (130 opere)

Franța

J. B. Lully: fondatorul operei franceze (*Cadmus și Hermione, Alceste, Armida*)

- baletul: inclus în operă

J. Ph. Rameau: opera monarhică (*Hippolyte și Aricie, Indiile galante, Castor și Polux*)

Anglia

H. Purcell: influență shakespeariană

- *Dido și Aeneas*
- importanța corului
- caracter popular, în contrast cu opera de curte a lui Lully

G. Fr. Händel: compune operă italiană cu subiecte mitologice și istorice

Opera secolului XVIII

- apariția *operei buffa*, democratizarea operei

Opera buffa

Italia: gen de teatru popular

Compozitori:

G. B. Pergolesi (1710-1736): *La serva padrona* – conținut nou, seva și umorul cântecului popular

Franța

- „războiul bufonilor” – polemică declanșată de *La serva padrona*
- *opéra comique* – se dezvoltă din *vodevil*

Germania

- *Singspiel*-ul – influența „operei cerșetorilor” din Anglia

J. Chr. Pepusch (1667-1752)²

Anglia

- „opera cerșetorilor” (*The Beggar's opera*) – 69 cântece și arii de diferiți autori, adaptate de Pepusch pe un text de John Gay (1728)
- Teatrul lui Händel – falimentat de „opera cerșetorilor”

Lecția nr. 4

Oratoriul și cantata

Oratoriul este o lucrare muzicală dramatică de mari proporții, pentru cor, soliști și orchestră. Structurat în mai multe părți, este destinat evoluției în concert, decorurile și costumele fiind excluse.

² Johann Christoph Pepusch, compozitor de origine germană, stabilit în Anglia.

La originea oratoriului stă **motetul imitativ** care în secolul XVI primește momente omofone și solistice.

Emilio Cavaleri (Roma - 1600) compune primul oratoriu: *La rappresentazione di anima e di corpo*

G. Carissimi: introduce recitativul

Al. Scarlatti: 14 oratorii

Marc-Antoine Charpentier: 18 oratorii

H. Schütz: primul oratoriu german (*Povestea Învierii*) și răspândește pasiunea (*Patimile după Ioan, Luca și Matei*)

J. S. Bach: compune pasiuni (*Patimile după Ioan, Patimile după Matei*) și oratorii (*Oratoriul de Crăciun, Oratoriul de Paști*)

G. Fr. Händel: 22 oratorii (*Judas Maccabaeus, Jephta*) marea majoritate după Vechiul Testament (excepție *Theodora*)

Cantata datează din secolul XVII și desemnează o lucrare vocală cu caracter dramatic sau narativ, pentru un singur solist, un grup coral și acompaniament instrumental.

Evoluând din **madrigalele solistice**, *chanson* și *canzone*, spre deosebire de oratoriu, cantata va deveni un gen liric.

Compozitori:

- Giulio Caccini
- Jacopo Peri
- Claudio Monteverdi
- Giulio Carissimi
- Alessandro Scarlatti
- François Couperin
- Georg Philipp Telemann
- Buxtehude: cantate în mai multe părți, îl prefigurează pe Bach
- G. Fr. Händel
- J.S.Bach: 295 cantate (laice – *Cantata cafelei, Cantata țărănească*)

Lecția nr. 5

Biografia și creația marilor compozitori ai Barocului

FRANÇOIS COUPERIN

n. la Paris, la 10 nov. 1668

m. la Paris, la 12 sept. 1733, la 64 de ani.

Supranumit, François al II-lea cel Mare, face parte din dinastia Couperin, familie de organiști, claveciniști și compozitori, adesea comparată cu dinastia Bach. Din 1685 a fost organistul bisericii Saint-Gervais din Parisul pe care nu l-a părăsit niciodată.

În 1690 îi apar trio-sonatele, după modelul sonatelor *da chiesa* ale lui Corelli.

În 1693 Ludovic al XIV-lea îl numește organistul Capelei Regale și profesorul prinților. Se bucură de recunoaștere în egală măsură ca interpret și compozitor.

În 1723, din motive de sănătate, renunță la funcția de organist și în ultimii ani va trăi retras.

După moartea lui, creația sa va fi uitată în următorii o sută de ani, la recunoașterea lui contribuind publicarea pentru prima dată a ediției complete a operei sale datorită lui Crysander, aprecierea lui Debussy și mai ales a clavecinistei Wanda Landowska.

Bach l-a admirat în mod deosebit.

Cele mai importante lucrări sunt piesele pentru clavecin în stil tipic francez, tehnica bogat ornamentată se asociază cu un conținut de tip programatic.

Creația:

Motetul *Laudate pueri* (1697), 3 *Leçons de ténèbres* (1712), 14 motete și elevatio (1714), cantate laice (pierdute), 10 chansonuri (1697-1712).

Pentru orgă: 2 mise (1690)

Pentru clavecin: 240 *Pièces de clavecin*, cuprinse în 27 de *ordres*, editate în 4 volume (1713, 1717, 1722, 1730), 6 *préludes* (1716-1717).

Muzică de cameră: *La pucelle*, *La visionnaire*, *L'astrée* (1690-1693), *La Steinquerre* (1692 sau 1693), *La superbe* (după 1700?).

Trio-sonate: 2 vl., b.c., *La sultane*: 2 vl., 2 vle., b.c. (1704-1710), 4 *Concerts royaux*: vl. sau fl., vla., ob., fg., b.c., *Les goûts réunis*, 10 concerte pentru aceeași formație (1714-1715); *Le parnasse, ou l'apothéose de Corelli* (1724), *Apothéose de Lully* (1725) trio-sonate; *Les nations*, (1726, cu primele trio-sonate: *L'espagnole*, *La Piémontaise*, *La Française*, o sonată nouă: *L'impériale* și la fiecare sonată o suită de dansuri); 2 suite: 2 vle., b.c. (1728)

Scrie un manual de succes despre practica interpretării la clavecin: *L'art de toucher le clavecin* (Paris 1716-1717).

JEAN-PHILIPPE RAMEAU

n. la Dijon, la 25 sept. 1683

m. la Paris, la 12 sept 1764, la 80 de ani

Tatăl său a fost organist. Jean-Philippe urma să devină avocat, dar talentul său muzical i-a permis părăsirea școlii iezuite din Dijon și plecarea sa în Italia pentru studii muzicale.

În 1702 este violonistul unei trupe franceze de teatru, apoi organist la Catedrala din Avignon și Clermont-Ferrand.

În 1706 urmează cursuri de orgă suplimentar la Paris și publică primul volum din *Pièces de clavecin*.

Din 1709 ocupă postul de organist la Dijon, în locul tatălui său.

Din 1715 este nou la Clermont-Ferrand, unde scrie celebrul *Traité de l'harmonie*.

În 1722 se mută definitiv la Paris. Din 1736 este organist la colegiul iezuit.

În 1737 înființează o școală particulară de compoziție cu sprijinul unei eleve ale sale, soția unuia dintre cei mai avuți bărbați din Paris, posesor al unui teatru particular.

Prima sa tragedie lirică (pe textul lui Voltaire), *Samson*, a fost refuzat de directorul de operă De Thuret pentru că avea subiect biblic, va apare mai târziu, prelucrată, cu titlul *Zoroastre*.

Opera următoare, *Hippolyte et Aricie* a avut în schimb un succes răsunător, dar a declanșat un conflict între tradiționaliștii „lulliști”, și inovatorii „ramiști”.

În 1745, Ludovic al XV-lea îl numește compozitorul muzicii de cameră la curtea regală.

În disputa dintre *buffoniști* și opera națională franceză, va lua partea acesteia din urmă (*Observations sur notre instinct pour la musique*, 1754).

Tragediile sale lirice vor urma modelul lui Lully: păstrează temele mitologice, baletul și corul. Lărgeste caracterele muzicale, melodia devine mai rafinată și expresivă, armonizarea mai diferențiată, iar orchestra se va îmbogăți cu timbrul clarinetelor și al cornilor.

Creația.

Lucrări pentru clavecin: *Premier livre de pièces de clavecin* (Paris 1706); *Pièces de clavecin, avec une méthode pour la mécanique des doigts...* (Paris 1724, 1731); *Nouvelles suites de pièces de clavecin avec des remarques sur les différents genres de musique* (Paris 1727); *Pièces de clavecin en concerts, avec un violon ou une flute et une viole ou un deuxième violon* (Paris 1741, 1752).

Suitele sale de dansuri poartă denumiri ca: *Les soupirs*, *Les tendres plaintes*, *La joyeuse*, *Les cyclopes*, *L'entretien des muses*, *Une musette*, *Un tamburin*.

Muzică vocală: motete, cantate: *Orphée*, *Thétis*, *Diane et Actéon*, *Médée*.

Tragédies lyriques: *Samson*, *Hippolyte et Aricie* (1733), *Castor et Polux* (1737), *Dardanus* (1739), *Zoroastres* (1749)...

Opéra-ballet: *Les Indes galantes* (1735), *Les Paladins* (1760)

Ballet: *Les fêtes d'Hebe* (1739), *Platée* (1745), *Pigmalion*, *Zais* (1748), *Zephyre* (1754).

Lucrări teoretice: *Traité de l'harmonie réduite à ses principes naturels* (1722), *Dissertation sur les différentes méthodes d'accompagnement pour le clavecin ou pour l'orgue* (1732), *Démonstration du principe de l'harmonie, servant de base à tout l'art musical* (1750).

Test de auto-evaluare nr. 3

1. Definiți genul operei.
2. Care este prima operă istorică și în ce context a fost compusă?
3. Care sunt originile operei?
4. Care sunt inovațiile lui Monteverdi în operă?
5. Denumiți specificul operei italiene, franceze, germane și engleze. Exemplificați!
6. Definiți oratoriul. Exemplificați!
7. Idem cantata.

Răspunsuri și comentarii la întrebările din testele de evaluare

Unitatea de învățare III

GENURI VOCAL-INSTRUMENTALE

Test de auto-evaluare nr. 3

1. Opera este un gen vocal-instrumental dramatic destinat reprezentării scenice, bazat pe un subiect literar numit libret împărțit în acte și scene pe care se înserează „numerele” muzicale: uvertura, interludii orchestrale, recitative, arii, duete, terțete, cvartete, cvintete, sextete vocale, coruri, balet, acompaniate instrumental.
2. Prima operă intitulată *Euridice* a fost compusă în 1600, la Florența, în cadrul societății *Camerata florentină* și este creația compozitorului Iacopo Peri și a poetului Ottavio Rinuccini.
3. Originile operei se regăsesc în madrigalul dramatic și monodia acompaniată.
4. Inovațiile lui Monteverdi în domeniul operei, este utilizarea *stile concitato* (unui stil agitat), iar la instrumentele de coarde introduce efectele de *tremolo* și *pizzicato*.
5. La Napoli, sunt preferate temele mitologice, la Roma cele religioase (Emilio Cavaleri), la Veneția, se înființează primul teatru, San Cassiano, deschis pentru public și nu numai pentru invitații dogelui, iar la Napoli, A. Scarlatti pune bazele *operei serie*. În Germania, se compun *Singspiel*-uri, un gen de operă comică cu părți vorbite și caracter popular, având ca reprezentanți, pe H. Schütz, J. Fux, Hasse, Reinhard Keiser. În Franța, fondatorul operei franceze este J. B. Lully, el introduce baletul în operă, iar J. Ph. Rameau creează opera monarhică. În Anglia, H. Purcell creează o operă dramatică, cu caracter popular, bazată pe influență shakespeariană. G. Fr. Händel, compozitor german, stabilit la Londra, compune operă italiană cu subiecte mitologice și istorice. Secolul XVIII lansează în Italia *opera buffa*, marcând democratizarea operei, un gen de teatru popular, prin G. B. Pergolesi (*La serva padrona*).
6. Oratoriul este o lucrare muzicală dramatică de mari proporții, pentru cor, soliști și orchestră. Structurat în mai multe părți, este destinat evoluției în concert, decorurile și costumele fiind excluse. La originea oratoriului stă motetul imitativ care în secolul XVI primește momente omofone și solistice. Reprezentanți: Emilio Cavaleri (Roma – 1600, compune primul oratoriu: *La rappresentazione di anima e di corpo*), G. Carissimi (introduce recitativul), A. Scarlatti, Marc-Antoine Charpentier, H. Schütz (primul oratoriu german, *Povestea Învierii* și răspândește pasiunea *Patimile după Ioan, Luca și Matei*), J. S. Bach (*Patimile după Ioan, Patimile după Matei* și *Oratoriul de Crăciun, Oratoriul de Paști*), G. Fr. Händel (22 oratorii (*Judas Maccabaeus, Jephta*, marea majoritate după Vechiul Testament, excepție *Theodora*)).
7. Cantata datează din secolul XVII și desemnează o lucrare vocală cu caracter dramatic sau narativ, pentru un singur solist, un grup coral și acompaniament instrumental.

Evoluând din madrigalele solistice, *chanson* și *canzone*, spre deosebire de oratoriu, cantata va deveni un gen liric. Compozitori, Giulio Caccini, Jacopo Peri, Claudio Monteverdi, Giulio Carissimi, Alessandro Scarlatti, François Couperin, Georg Philipp Telemann, Buxtehude, G. Fr. Händel, J.S.Bach (295 cantate din care laice – *Cantata cafelei, Cantata țărănească*).

Lucrare de verificare nr.3

1. Realizați un referat cu tema Oratoriile lui Händel.

Punctaj: 9 puncte pentru realizarea corectă și completă a referatului, 1 punct din oficiu.

Lucrarea va fi expediată prin email tutorelui disciplinei.

Bibliografie minimală

* * *	<i>Dicționar de Mari Muzicieni, Larousse, Univers Enciclopedic, București 2000</i>
* * *	<i>The New Grove Dictionary of Music and Musicians, Macmillan Publishers Ltd., London, 2002</i>
Bălan, George	<i>O istorie a muzicii europene, Ed. Albatros, 1975</i>
Ecaterina, Banciu	<i>Arhetipuri estetice ale relației ethos-affectus în istoria muzicii, Editura MediaMusica, Cluj-Napoca, 2006</i>
Herman, Vasile	<i>Originile și dezvoltarea formelor muzicale, Editura Muzicală, București, 1982</i>
Stefănescu, Ioana	<i>O istorie a muzicii universale, Editura Fundației Culturale Române, București, 1995</i>

Unitatea de învățare nr. 4 – Biografia și creația marilor compozitori ai Barocului

Cuprins

Obiectivele unității de învățare.....	23
Lecția 6.....	24
Lecția 7.....	24
Lecția 8.....	26
Lecția 9.....	27
Lecția 10.....	29
Lecția 11.....	29
Lecția 12.....	31
Lecția 13.....	31
Lecția 14.....	34
Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare	36
Lucrare de verificare nr. 4.....	37
Bibliografie minimală	37

Obiectivele unității de învățare

- În urma parcurgerii unității de învățare nr. 4 veți dobândi următoarele competențe:
- cunoașterea contextului social-istoric, a elementelor biografice relevante și a creației de referință
 - corelarea diacronică a datelor asimilate
 - recunoașterea auditivă a creației
 - relevarea evoluției genurilor muzicale
 - identificarea particularităților stilistice ale compozitorilor

Lecția nr. 6

ARCANGELO CORELLI

n. Fusignano, lângă Ravenna, în Italia, 17 febr. 1653

m. Roma, 8 ian. 1713, la 59 a.

Își începe studiile timpuriu, și este admis la Academia Filarmonica din Bologna în 1670. Posibil să fi fost angajat la curtea reginei Kristina a Suediei spre sfârșitul anului 1670, ei îi dedică prima creație (op. 1). În 1671 pleacă la Roma, angajat ca violonist la teatru, iar prin anii 1679 conduce orchestra Teatrului Capranica cu un salariu foarte bun. Din 1687 devine profesor de muzică la Cardinalul Panfili, și din 1689 director muzical la curtea Cardinalului Ottoboni. A fost admis la *Accademia dei Arcadi*, o instituție privilegiată. Ca violonist a exercitat o influență covârșitoare asupra generațiilor următoare. După Georg Muffat (1701), Corelli este creatorul *concerto grosso*-ului, cu care reputează succese la Roma încă din 1682, servind ca model lui Torelli.

Creația

1681 (28) op. 1 -12 sonate da chiesa (sonate în trei părți), cu orgă

1685 (32) op. 2 -12 sonate da camera (sonate în trei părți), cu clavecin

1689 (36) op. 3 -12 sonate da chiesa (sonate în trei părți), cu orgă

1694 (41) op. 4 -12 sonate da camera (sonate în trei părți), cu clavecin

1700 (47) op. 5 -12 Sonate pentru violină, violone sau clavecin. Primele 6 sunt da chiesa, următoarele 5, da camera, iar ultima, a 12-a, celebrele variațiuni *La Folia*.

cca.1714 (cca.54) op. 6 - 12 *Concerti grossi con duoi violini e vc. di concertino obligato e duoi altri violini, viola e basso di concerto grosso ad arbitrio, che si potranno radoppiare*.

Numărul 8, *Concerto fatto per la notte di Natale* (Concertul pentru noaptea de Crăciun).

Lucrări fără opus: concerte, sonate a tre, fugă.

Lecția nr. 7

ANTONIO VIVALDI

n. Veneția, 4 martie 1678

m. Viena, 28 iul. 1741, la 65 ani

Se cunosc puține date despre prima perioadă de viață. Veneția era numită încă din secolul XI, când casele erau de lemn pentru frumusețea ei *Aurea Venetia* (Veneția de Aur). Trei secole mai târziu, când biserici și palate din marmură și porfir vor înlocui căsuțele din lemn, Petrarca îi va adăuga epitetul *miraculosissima*. Orașul multinațional, în care greci, dalmați, albanezi sau levantini au imprimat elemente bizantine portului și arhitecturii, în timpul războaielor cu Franța rămâne „ca o insulă a libertăților democratice și un loc de refugiu pentru umanism”³. Marii muzicieni ai Veneției, Adrian Willaert, Cipriano da Rore, Gioseffo Zarlino, Giovanni Gabrieli, împreună cu pictorii, iubitori de muzică, uneori practicanți ei

³ Constantin Suter, *Ist. artelor plastice*, Ed. did. și ped., București, 1963, p. 262, in I. Ianegic, *A. Vivaldi*, p. 14.

înșiși, reflectau în motete și madrigaluri în diverse palete coloristice grandoarea, exuberanța sau pitorescul.

Supremația italiană în domeniul celor două tipuri de operă, *seria* și *buffa*, stilul *bel canto* se păstrează pe parcursul secolului al XVIII-lea în montări fastuoase, virtuozitatea vocală impulsionând evoluția fără precedent a muzicii instrumentale. Antonio Vivaldi este exponentul ilustru al acestui fenomen, violonist virtuoz, *maestro di concerti* al unei orchestre, autor a peste cincizeci de opere și patru sute de concerte și eminent pedagog.

Se presupune că tatăl său, violonist, i-a fost profesor și posibil Legrenzi. La 15 ani primește tonsura monahală, iar în 1703 este hirotonisit. A fost interesat de muzică și mai puțin de serviciul clerical. Din cauza culorii părului, i se spunea, *il prete rosso*. Din 1703 până în 1740 este profesorul de vioară, dirijorul și ulterior compozitorul orfelinatului *Ospedale della Pietà*. Următorii trei ani îi petrece în serviciul contelui Philipp von Hessen-Darmstadt, guvernatorul Mantovei între anii 1714-35.

Călătoria în 1725 la Amsterdam îi va prilejui publicarea la editura Roger-Le Cène în prima ediție a majorității lucrărilor sale. La invitația lui Carol al VI-lea, căruia îi va dedica colecția de două ori câte 12 concerte pentru vioară, intitulate *La cetra*, va pleca la Viena și la Praga, unde i se vor reprezenta cinci opere (1730-32). Și-a petrecut toată viața călătorind și compunând, a cântat chiar și pentru Papă. „Vivaldi a importat la Roma... un anumit gust lombard necunoscut nouă până atunci...(cantabilitate, ritmul viu)⁴ cu care a subjugat până într-atât pe romani, încât ei nu mai apreciau nimic din ceea ce nu era conceput în asemenea stil”, scria flautistul celebru german contemporan, J.J. Quantz. Din 1730 cade în dizgrație: Ospedale renunță la serviciile sale, iar Carol al VI-lea, protectorul său moare în 1740. Vivaldi a murit în mizerie și a fost înmormântat la groapa săracilor.

Creația

În prezent se cunosc circa 770 de lucrări, în mare parte dedicate genului concertant sau operei.

În genul concertant Vivaldi a compus mai bine de 400 de concerte, incluzând 344 de concerte solo, 81 pentru 2 sau mai multe instrumente soliste, predominând cele pentru vioară, 61 *sinfonii* și *concerti ripieni* (fără soliști), 23 concerte de cameră, fără *ripieno*, 48 de concerte pentru fagot, 25 pentru violoncel, multe pentru diferite instrumente ca flaut, oboi, sau chiar mandolină, 93 sonate și trio, 3 oratorii (păstrate *Moyses*, *deus Pharaonis* și *Judita triumphans de victa Holofernus barbarie* - Veneția 1714, respectiv 1716), 8 serenade și lucrări vocale mari, (s-au păstrat *Gloria e Himeneo* și 2 „Serenate a 3” *Mio cor* și *La Sena Festeggiante*) 38 cantate solo laice, 12 motete, 8 „Introduzione” și 37 lucrări liturgice. Se cunosc în jur de 46 de opere, păstrate 21 din 94 compuse, după afirmația compozitorului.

Vivaldi se va rupe de *concerto grosso*-ul tip Corelli, și sub influența concertelor lui Torelli, Albinoni și mai ales a ariei de operă venețiană, va compune concertul tripartit. Părțile mediene, lente ale concertelor sale conduc la *lamento*-ul operei. Există și reversul, „Aria-Concerto” are structura unei părți de concert.

Lucrări instrumentale

1705	op. 1	12 trio-sonate, publicate la Veneția
1709	op. 2	12 sonate pentru vioară, publicate la Veneția
1711	op. 3	<i>L'estro armonico</i>
1714	op. 4	<i>La stravaganza</i>

⁴ Ioana Ștefănescu, p. 296.

1716	op. 5	4 sonate de vioară și 2 trio-sonate
1716-21	op. 6	6 concerte de vioară
1712-21	op. 7	10 concerte de vioară și 2 de oboi
1725	op. 8	12 concerte de vioară <i>Il cimento dell'armonia e dell'inventione</i>
1727	op. 9	12 concerte de vioară <i>La cetra</i>
1728	op. 10	6 concerte de flaut
1729	op. 11	5 concerte de vioară și 1 concert de oboi
1729	op. 12	5 concerte de vioară și 1 concert ripieno
1737	op. 13	6 sonate <i>Il pastor fido</i> : musette, vielle, fl, ob, (vl), b.c. (transcrierea editorului)

Opere

- colaborarea cu Metastasio în *opera seria* și Goldoni în *intermezzi* la operele sale *seria* - îmbină tragedia cu umorul.

- compune opera *Scanderberg* (erou albanez în războiul cu turcii - 1718), cu ocazia păcii umilitoare de la Passarovitz încheiat cu turcii. *Ottone in villa* (Vicenza 1713), *Orlando finto pazzo* (Veneția 1714), *L'incoronazione di Dario* (Veneția 1716), *Arsilda regina di Ponto* (Veneția 1716), *Armida al campo d'Egitto* (Veneția 1718) *Il teuzzone* (libret de A. Zeno, Mantova 1719), *Tito Manlio* (Mantova 1719), *La verita in cimento* (Veneția 1720), *Ercole sur Termodonte* (Roma 1723), *Giustino* (Roma 1724), *La virtù trionfante dell'amore e dell'odio, ovvero Il Tigrane* (Roma 1724), *Dorilla in Tempe* (Veneția 1727), *Farnace* (Veneția 1727), *Orlando furioso* (Veneția 1727), *L'Atenaide* (Zeno Florența 1729), *La fida ninfa* (Verona 1732), *L'Olimpiade* (libret de P. Metastasio, Veneția 1734), *Griselda* (Zeno, Goldoni, Veneția 1735) și *Catone in Utica* (Metastasio, Verona 1737).

Lecția nr. 8

ALESSANDRO SCARLATTI

n Palermo, 2 mai 1660

m. Napoli, 25 oct. 1725, la 65 ani

Se cunosc puține date despre viața lui. La 12 ani era probabil elevul lui G. Carissimi la Roma.

Succesul operei sale *Gli equivoci nel semblante* (Roma 1679) îi aduc numirea sa ca dirijor al orchestrei reginei Kristina a Suediei.

În 1684 ocupă funcția de *maestro di cappella* a capelei regale din Napoli.

În 1702, împreună cu fiul său, Domenico (al 6-lea dintre cei 10 copii) intră sub patronajul familiei de Medici.

După câțiva ani petrecuți la Roma (din 1717) ca maestro la Santa Maria Maggiore, apoi la Loreto (1722) se reîntoarce la vechiul serviciu, la Napoli (1723). A fost numit „Cavaler”, o distincție clericală. A fost profesorul fiului său Domenico, al lui J.A. Hasse și Fr. Geminiani.

A. Scarlatti aparține barocului mijlociu. Urmărește unitatea formei și diferențierea interpretativă.

Definitivează *cantata de cameră* și tipul de cantată cu cele două arii cu *da capo* (cel mai adesea doar cu acompaniament de *basso continuo*).

Inițial, în operele sale aria era acompaniată de un simplu *continuo*. Mai târziu, în opera *Pirro e Dimitrio* (Napoli 1694) apare aria cu *da capo* acompaniată diferențiat.

Sinfonia (uvertura italiană), cu succesiunea mișcărilor repede - lent - repede apare pentru prima dată în opera *Dal male il bene* (Napoli 1697).

Cu comedia muzicală *Il trionfo dell'amore* (Napoli 1718) devine unul dintre primii creatori de *opera buffa*.

Creația. 114 opere și peste 500 de cantate de cameră, 200 mise și 14 oratorii.

DOMENICO SCARLATTI

n. Napoli, 26 oct. 1685

m. Madrid, 23 iulie 1757, la 71 ani

Studiază cu tatăl său, Alessandro, iar din 1701 devine organist și compozitor la Capela Regală din Napoli. În 1708 vine la Veneția la studii și se întâlnește cu Händel, de care îl va lega o prietenie durabilă. Din 1709 dirijează orchestra de curte a reginei Poloniei la Roma și i se reprezintă 7 opere. În 1714 devine *maestro di cappella* al ambasadorului Portugaliei, iar în 1715 și *maestro* la Cappella Giuliana la Vatican. Renunță în 1719 și din 1720-21 devine *maestro* la Capela Regală în Lisabona. Se întoarce în Italia în 1724, și se va muta la Madrid în 1729 pentru restul vieții ca profesor de muzică a reginei Spaniei, Maria Barbara. Din 1738 devine cavaler al ordinului portughez din Santiago. Dedică pentru aceasta 30 de *Essercizi per gravicembalo* regelui Portugaliei. Mai mult de jumătate din numeroasele sale sonate pentru clavecin, cel mai răspândit instrument cu claviatură a timpului, au fost compuse în timpul ultimelor 6 ani din viață. În afară de fugă, variațiuni, sau suite, Scarlatti prefera sonata bistrofică într-o singură parte, din care a compus peste 550.

Dintre operele sale: *Ottavia ristituta al trono* (1703), *Tolomeo e Alessandro* (1711) *Ifigenia in Aulida*, *Ifigenia in Taurida* (1713) și *Berenice* (1718).

Lecția nr. 9

HEINRICH SCHÜTZ

n la Kösteritz, la 8 oct. 1585

m. la Dresda, la 6 nov. 1672, la 87 de ani.

În 1599 este corist la capela landgrafului din Hesse-Kassel și primește o educație muzicală.

În 1608 intră la Universitatea din Marburg unde studiază dreptul, dar landgraful îl va trimite la Veneția să studieze cu G. Gabrielli din 1609 până la moartea acestuia survenită la 1612. Va mai studia dreptul la Leipzig, dar va abandona pentru a intra în serviciul landgrafului ca organist.

Va pleca la Dresda, chemat de prințul elector de Saxa în locul lui Hans Leo Hassler (m. în 1612), în postul de capelmaistru ducal (din 1617). Este perioada cea mai fericită din viața compozitorului.

Compune un balet mitologic cu ocazia vizitei împăratului Matthias (1617). Partitura a fost distrusă în incendiul din 1760. Cu ocazia centenarului de la Reformă, creează o capodoperă: *Magnificatul latin*.

În 1619 publică *Psalmii lui David*, iar în 1636 *Recviemul*.

Povestea Învierii (1623) este primul oratoriu german.

În *Cantiones sacrae* (1625) Schütz revine la motetul renascentist al lui Lasso.

În 1627 a compus prima operă germană, *Daphne*, cu ocazia căsătoriei prințului, dar din păcate și aceasta s-a pierdut.

Se va întoarce la Veneția să studieze cu Monteverdi *stile nuovo*: recitativul, *arioso*, cântul concertant. Rodul acestei colaborări au fost cele trei volume de *Simfonii sacre* (1629, 1647 și 1650).

Recesiunea din timpul războiului de 30 de ani continuă la revenirea lui la Dresda.

Pleacă în Danemarca (1633-1636, 1637-1638 și 1642-1644).

Publică cele două volume de *Mici concerte spirituale* (1636 și 1639) și oratoriul *Cele șapte cuvinte ale lui Hristos pe cruce* (1645).

În ultimii 15 ani de viață compune: *12 cânturi spirituale* (1671), oratoriul *Povestea Nașterii* (1664), cele trei patimi, *Patimile după Luca* (1653), *Ioan și Matei* (1666) într-un stil arhaizant în narațiunea evanghelistului. *Magnificatul german* (1671) va încheia cariera componistică recunoscut ca primă autoritate muzicală a țării sale.

GEORG PHILIPP TELEMANN

n. la Magdeburg, la 14 martie 1681

m. la Hamburg, la 25 iunie 1767, la 86 de ani

Cel mai prolific compozitor din istoria muzicii, cu o creație numărând cu aproximație 6000 de lucrări.

Tatăl fiind preot, educația muzicală a tânărului Georg Philipp se va completa cu cele juridice, geometrie, latină și greacă.

Muzician autodidact, îl va avea ca model pe Rosenmüller, Corelli și Caldara.

În 1701, la Halle îl cunoaște pe Händel.

Își întrerupe studiile de drept și se consacră muzicii. Preia conducerea Operei din Leipzig și înființează *Collegium Musicum*, organizație de concerte publice.

În 1805 devine capelmaistru la Sorau: compune lucrări inspirate din muzica franceză, inspirate de Lully și Campra. Cunoaște muzica populară poloneză și dansurile slave.

În 1706 îl cunoaște pe Bach la Eisenach.

În 1712 se stabilește la Frankfurt pe Main, iar în 1721 la Hamburg. Va fi numit cantor la *Gymnasium Joanneum* și directorul muzical al celor cinci biserici principale din oraș.

Se pare că în succesiunea lui Kuhnau la Leipzig, în 1722 a susținut un alt candidat și nu pe Bach.

Compune opere, muzică sacră și muzică de concert. Înființează în 1728 *Der getreue Music-Meister*, prima revistă muzicală germană.

Creația: 100 de oratorii (*Der Tag des Gerichts*, „Judecata de Apoi”), cantate profane (*Die Tageszeiten*, „Orele zilei”- 1759), 44 de Patimi, 40 de opere (*Pinpinone*, intermezzo buf

precedând cu 8 ani *La serva padrona* de Pergolesi), 12 serii de cantate pentru toate sărbătorile anului, 600 de uverturi franceze, concerte, muzică de cameră (*Tafelmusik* 1733), piese pentru clavecin, lieduri. Stilul său este sinteza stilului polifonic cu cel galant.

Lecțiile nr. 10-11

JOHANN SEBASTIAN BACH

n. la Eisenach la 21 martie 1685

m. la Leipzig la 28 iulie 1750, la 65 de ani

Muzicieni din familia Bach erau cunoscuți încă din secolul XVI. Conform tradiției, Johann Sebastian a beneficiat de o pregătire muzicală cu tatăl său, a studiat scriitura pentru instrumentele de suflat și s-a inițiat în orgă și vioară. La gimnaziul din orașul natal își va însuși bazele cântului vocal ecleziastic.

După moartea părinților săi, survenită când încă nu împlinise 10 ani, fratele său, Johann Christoph, îl va lua la **Ohrdruf**. Cu fratele său, elev al lui J. Pachelbel la Erfurt, Johann Sebastian învață tehnica instrumentelor cu clape și compoziția.

La **Lüneburg** aprofundează studiul orgii, va cânta în fața lui J.A. Reinken cu ocazia vizitelor la **Hamburg** și urmărește cu interes arta construirii orgilor. Perioada de la **Lüneburg** îi prilejuiesc întâlnirea cu un maestru de dans de la academia de cavaleri, cu muzica instrumentală, baletul și opera franceză contemporană.

Primul angajament îl va avea la **Weimar** (1703) în orchestra princiară, apoi ca organist la Neue Kirche din **Arnstadt**. De aici va porni pe jos la **Lübeck** pentru a-l asculta pe Buxtehude.

În 1707 va prelua postul de organist la **Mühlhausen** după moartea lui J. G. Ahle și se va căsători cu Maria Barbara (o verișoară de-a doua).

Revine la **Weimar** (1708-1714) în orchestra de cameră unde va îndeplini funcția de concertmaistru (din 1714 când a refuzat postul de organist de la Halle) și organist de curte. Este prima etapă de culminație din creația lui Bach.

Conflictul cu prințul îl va determina să plece la **Köthen** ca dirijor de curte (1717), unde va compune pentru orchestra princiară (*collegium musicum*) a lui Leopold o serie de capodopere. La un an de la moartea soției sale, se va căsători cu Anna Magdalena Wilcken, fiica unui trompetist de curte din Weissenfels. Din cele trei volume de *Notenbüchlein*, primul îl va dedica fiului cel mai mare, Wilhelm Friedemann (1720), iar următoarele două, Annei Magdalena (1722 și 1725).

După moartea lui Johann Kuhnau, postul de cantor de la biserica Sf. Toma din **Leipzig** și de *director musices* (conducerea muzicală a tuturor bisericilor din Leipzig) rămâne vacant și pentru că cei vizați de conducerea instituției nu au răspuns favorabil (G. Ph. Telemann, J.R. Fasch și Chr. Graupner), sorții au căzut asupra lui Bach. În ciuda declinului în care se aflau cantoratele, argumentele financiare și instruirea copiilor săi într-un oraș universitar cu tradiție l-au făcut să accepte. Venirea ca rector la școala Sf. Toma a lui Johann Matthias Gesner, profesor de filologie clasică (1730), prietenul lui Bach din perioada de la Weimar, a însemnat practicarea muzicii în cadrul instituției clericale. După plecarea lui Gesner la universitatea din Göttingen, noul rector J. A. Ernesti, de concepție neo-umanistă, va diminua importanța acordată muzicii religioase și se vor crea disensiuni în relația cu Bach.

Dar Bach va avea și puternici susținători în persoana contelui Keyserling (pentru el a compus *Variațiuni Goldberg*), sau contele Brühl, ministrul. Compunerea *Misesei* în si minor

pentru prințul elector îi vor aduce titlul râvnit de dirijor și compozitor al curții (Königlich Pohlischer und Chur Saechssischer Hoff-Compositeur, Capellmeister und Director Chori Musici Lipsiensis). La intervenția protectorilor săi, Bach va fi invitat la curtea de la Potsdam a lui Friedrich cel Mare. Lui îi va dedica Bach *Ofranda muzicală* (Muzicalisches Opfer), o *ars canonica* pe tema regelui. Ultima sa creație, în replică, va fi *Arta fugii* (Kunst der Fuge).

În ultimii trei ani de viață Bach își pierde treptat vederea, elevul și ulterior ginerele său Johann Christoph Altnikol va scrie după dictare ultimele sale opusuri. Va fi înmormântat la biserica Sf. Joan din Leipzig, Telemann citind un sonet în memoria lui: „marele maestru al contrapunctului și al artei organistice, improvizator plin de fantezie și profesor al talentaților săi fii și ai unor elevi renumiți.”

Încadrarea periodică a lui Bach diferă la muzicologii timpului: A. Schweitzer și H. H. Eggebrecht îl consideră la finele barocului muzical în timp ce H. Besseler îl plasează la începutul conturării principiilor clasic-romantice.

Până prin anii 1720, Bach se conformează esteticii vremii prin virtuozitatea instrumentală a lucrărilor sale, fără să urmeze stilul următor, sentimental și galant, ultimele decenii, în care a urmat un stil complex contrapunctic i-au atras calificativul contemporanilor de conservator separatist care impresionează intelectul și nu afectul.

Creația urmează cele cinci etape din viața lui.

1. 1704-1708. Creația de orgă: preludii, fugi, toccate, canzone, fantezii. Concertele ecleziastice au arioso-uri în stilul lui Buxtehude (Got ist mein König – cantată, 1708). Din această perioadă datează lucrarea pentru clavecin *Capriccio sopra la lontananza del suo fratello dilettissimo* compusă la despărțirea de Johann Jakob Bach (Arnstadt, 1704 sau 1706).
2. 1708-1717. Este perioada evoluției de la motet și concert ecleziastic la cantată, întâlnirea cu E. Neumeister, preot evanghelist, reformator al textului, care după modelul operei de la Weissenfels - a dorit ca genul cantatei ecleziastice „să nu difere de *opera stylo* alcătuită din alăturarea recitativelor și ariilor.” La început textul biblic, cântul strofic și coralul de încheiere au fost minimizeze de amploarea recitativelor și a ariilor, dar ulterior se va reveni la forma inițială, în special la începutul și finalul cantatei. Un alt reformator, Salomon Franck, bibliotecarul și poetul curții de la Weimar a furnizat textul a 21 de cantate de Bach. Din această perioadă datează și (Jagdkantate: was mir behagt Nr. 208, 1713?). *Passacaglia* în do minor pentru orgă, prelucrările de coral pentru orgă din *Orgel-Büchlein* dovedesc un stil propriu și continuarea tradiției lui Pachelbel și Buxtehude.
3. 1717-1723. *Patimile după Joan* (prima audiție, Leipzig - 1724), 17 cantate religioase, sonate, suite, concerte, fără specificarea strictă a instrumentelor componente; 3 sonate și 3 partite pentru vioară solo (a doua are în partea finală celebra *Chaconne*); 6 suite pentru violoncel solo (a șasea pentru *viola pomposa*); 6 sonate pentru vioară, 3 flaute, 3 viole da gamba și clavecin; *ouverturi* instrumentale (Do major, si minor cu solo de flaut); 2 concerte de vioară (la minor, Mi major), concert pentru două viori (re minor), Concertele brandenburgice (*Six concerts avec plusieurs instruments*: 1721 – 1. Fa major – Soliști: 2 corni da caccia, 3 oboie, fagot, violină piccolo; 2. Fa major – Soliști: trompetă, flaut, oboi, vioară; 3. Sol major – Soliști: 3 viori, 3 viole, 3 violoncele, basso continuo; 4. Sol major – vioară, 2 flaute; 5. Re major – Soliști: flaut, vioară, clavecin; 6. Sib major – Soliști: 2 viole, 2 viole da gamba, violoncel și basso continuo); 1720-1723 – 15 Invențiuni la două voci și 15 Sinfonii la trei voci pentru clavier; 1722 – *Clavecinul bine temperat* (*Das Wohltemperierte Clavier*) vol. I (1722), 24 preludii și fugi în toate

tonalitățile majore și minore, cantate laice (40), cele mai cunoscute *Entfliehet, verschwiendet, entweichet* (1725, nr. 249a, muzică de masă), *Kaffeekantate* (Cantata cafelei, 1732, nr. 249a), *Bauernkantate* (Cantata țărănească, 1742, nr. 212). Unitatea stilistică a cantatelor religioase sau laice reiese din maniera în care Bach a compus lucrări profane cu text religios varianta parodiată fiind utilizată ulterior în biserică.

4. 1723-1735. Lucrări ciclice instrumentale și vocal-instrumentale complexe, creații pentru clavier, lucrări religioase: *Oratoriul de Crăciun* (1734, 6 cantate - parodii), *Patimile după Matei* (1727 sau 1729 în vinerea mare la Sf. Toma din Leipzig), *Patimile după Marcu* (1731), *Misa în si minor* (Sanctus, 1724, Kyrie și Gloria, 1733; celelalte părți – prin preluarea unor compoziții anterioare, în ultimii ani de viață); 6 sonate pentru orgă (după 1727), *Clavier-Übung I* (1731, 6 Partite) și II (1735, *Concertul italian* și *Ouverture în si minor*), *Fantezia cromatică și fuga* (1720, forma definitivă în 1730), 13 concerte pentru clavecin, transcrierea unor creații proprii sau preluate de la alți compozitori (1727-1737, 3 pentru 2 clavecine și orchestră, 2 pentru 3 și 1 pentru 4), triplul concert pentru flaut, vioară, clavecin și orchestră (1730); cantatele compuse la Leipzig datează între 1723-1726.
5. 1735-1750. Ultimele creații sunt capodopere ale artei contrapunctice, sintetizează principiile *cantus firmus*-ului, ale canonului, fugii și ale variațiunii: volumul III din *Clavier-Übung* (1739, preludiu și fugă triplă în Mi bemol major, corale pentru orgă, 4 duete) și IV (1742 *Variațiunile Goldberg*, *Aria mit verschiedenen [30] Veraenderungen vors Clavicimbal mit 2 Manualen*), *Das Wohltemperierte Clavier* (Clavecinul bine temperat) vol. II (1744), *Einige Veraenderungen über das Weynacht-Lied: Vom Himmel hoch da komm ich her, vor die Orgel mit 2 Clavieren und dem Pedal* (1746-1747), *Musicalisches Opfer* (Ofranda muzicală, 1747), ultimele canoane și corale pentru orgă și *Kunst der Fuge* (Arta fugii, 1749-1750), prelucrarea în diferite modalități contrapunctice a unui subiect unic.

Din întreaga sa creație aproape jumătate s-a pierdut, se cunosc numai 200 de cantate din creația celor cinci ani în slujba bisericii, iar din cele cinci patimi, doar două s-au păstrat în întregime. Cu lucrările laice, pierderile sunt și mai mari. În 1850-1900 la Leipzig *Bach-Gesellschaft* i-a editat opera în 46 de volume: *Vollständige kritische Ausgabe aller Werke Bachs*, iar din 1904 publică un anuar. În 1940 A. Schering a cumpărat casa natală a lui Bach de la Eisenach, transformând-o într-un muzeu valoros de instrumente muzicale de epocă. La Göttingen a fost înființat în 1951 un institut J. S. Bach (J.-S.-B.-Institut), conducerea căruia se preocupă de publicarea și răspândirea lucrărilor autentificate, însoțite de studii critice.

Lecțiile nr. 12-13

GEORG FRIEDRICH HÄNDEL

n. la Halle, în Saxonia, la 23 februarie 1685

m. la Londra, la 14 aprilie 1759, la 74 de ani

Perioada germană: Halle și Hamburg (1685-1706)

Fiul unui chirurg și consilier de la curtea ducelui de Saxa-Weissenfels și ulterior de Brandenburg, compozitorul german Georg Friedrich Händel s-a remarcat de timpuriu printr-un talent deosebit pentru orgă. Tatăl era împotriva carierei muzicale, dorind ca Georg Friedrich să urmeze studii juridice. Dar ducele, auzindu-l cântând la orgă, îi va asigura pregătirea cu organistul din Halle, Fr. W. Zachow. Paralel studiază la gimnaziul și în 1702 se înscrie la științe juridice de la universitatea din Halle. Obține postul de organist al domului și al capelei princiare.

Va pleca la opera din Hamburg⁵, angajat ca violonist și *maestro al cembalo* sub directoratul lui R. Keiser. La Hamburg este consiliat de J. Mattheson, alături de care călătorește la Lübeck în 1703 pentru a-l asculta pe celebrul organist al timpului, Buxtehude. La Hamburg îl va concura pe Keiser compunând trei opere germane cu părți incluse italiene: *Almira* (premiera 1705), *Nero* (premiera 1705) și *Florindo und Daphne* (1706, premiera 1708). Singura lucrare care precede operele amintite este *Laudate pueri*.

Perioada italiană (1706-1709).

Nemulțumit de eșecul operei *Nero* și nivelul operei de la Hamburg, Händel pleacă în Italia, posibil spre sfârșitul anului 1706, unde are parte de o primire extraordinară, impresionând prin calitățile sale de organist și clavecinist. La *Accademia d'Arcadia* îi cunoaște pe maecena cardinalii Pamfili și Ottoboni și pe compozitorii Corelli, A. și D. Scarlatti, Pasquini și Marcello. La Roma, în serviciul marchizului Francesco Maria Ruspoli, Händel compune peste 50 de lucrări: 48 de cantate laice și trei religioase (celebra *Dixit Dominus* - 1707), respectiv oratoriul *La resurrezione* (Roma 1708). La Florența i se prezintă opera *Rodrigo* (1708), la Napoli cantata *Aci, Galatea e Polifemo*⁶ (1708 în casa principelui Alvito di Serenata) iar la Veneția opera eroi-comică *Agrippina* (1709). La Veneția îl cunoaște pe fratele prințului elector de Hanovra, alături de care se va întoarce pe meleaguri germane.

Revenire în Germania: Hanovra (1710-1712).

În postura de capelmaistru al principelui elector de Hanovra și întreprinde o călătorie la Londra (decembrie 1710 – iulie 1711), unde montarea operei *Rinaldo* la Queen's Theatre (Haymarket) va însemna un mare succes.

Anglia, patria adoptivă (1712-1759).

Din 1712 Händel se află la Londra și devine compozitorul oficial al coroanei. Compune operele *Il pastor fido* (1712, rev. 1734), *Teseo* (1713), *Silla* (1713), *Amadigi* (1715), iar pentru celebrarea păcii de la Utrecht, *Te Deum and Jubilate* (1713). La încoronarea fostului său stăpân, prințul elector al Hanovrei ca George al II-lea, rege al Angliei, va compune suita orchestrală *Water Music* (Muzica apelor, 1715-17), destinată, la solicitarea suveranului execuției pe Tamisa. Pentru capela ducelui de Chandos compune psalmi pe text englez, *Chandos Anthems*, prefigurând viitoarele oratorii.

Înființarea primei Academiei regale (1720-1727)

Inițiativa înființării unei academii (Royal Academy) sub patronajul regelui i-a aparținut lui Händel, și a avut ca scop montarea operelor *Radamisto* (1720), *Ottone* (1723), a capodoperelor *Giulio Cesare*, *Tamerlano* (1724), *Rodelinda* (1725), *Scipione*, *Alessandro* și *Admeto* (1727). Tot din această perioadă datează *Sonatele pentru flaut și vioară* op. 1 și 2 și cele opt *Piese pentru clavecin*. După moartea lui George I, cel care i-a conferit cetățenia lui Händel, succesorului său, George al II-lea, compozitorul îi va dedica cele patru *Coronation Anthem*. În pofida concurenței permanente cu compozitorul Bononcini respectiv J. Chr. Pepusch cu *The Beggar's Opera* (Opera cerșetorilor 1728)⁷ problemele financiare ale

⁵ Opera din Hamburg ființa din 1678.

⁶ *Acis and Galatea*, varianta engleză (Londra, 1732).

⁷ Cu caracterul său profund anti-aristocratic și ironic, opera lui Pepusch reprezenta gustul noii burghezii, și va marca decăderea operei seria.

societății sau rivalitatea primadonelor, perioada primei academii regale se va încheia cu succesul operelor händeliene *Riccardo* (1727) *Siroe* și *Tolomeo* (1728).

A doua Academie regală (1728-1733)

Reînființarea în 1728 a academiei a necesitat plecarea a lui Händel în Italia pentru selectarea noilor cântăreți și a prilejuit vizitarea mamei sale în Germania. La întoarcere va continua montarea operelor *Lotario* (1729), *Partenope* (1730), *Poro* (1731), *Ezio* (1732), *Sosarme* (1732) și *Orlando* (1733) cu un intendent elvețian, Jacob Heidegger dar concurența cu Porpora și Hasse de la *Nobility Opera*⁸ îi vor forța mutarea la Covent Garden Teatre și punerea în scenă a următoarelor sale opere: *Adriodante*, *Alcina* (1735), *Atalanta* (1736), *Arminio*, *Giustino*, *Berenice* (1737) din resurse proprii. Succesul îl va cunoaște prin oratoriul *Esther* (1732) și fără a renunța la genul favorit, opera (*Orlando* 1733) își va câștiga publicul englez cu oratoriile *Deborah*, *Athalie* (1733) și *Alexander's Feast or the Power of Musik* (Sărbătoarea lui Alexandru cel Mare sau Puterea Muzicii), după oda pentru Sf. Cecilia a lui J. Dryden (1736).

Boala și revenirea spectaculoasă

Un accident vascular îi provoacă o paralizie pe jumătate, dar își recâștigă vitalitatea la Aix-la Chapelle (aprilie 1737), și compune opera *Faramondo* la revenirea sa (octombrie, același an). Moartea reginei Caroline întrerupe șirul operelor prin *Funeral Anthem*, urmează *Serse* (1738) și cele șase *Concerte pentru orgă sau clavecin* op. 4 cele *Șapte sonate trio* pentru două viori sau două flaute op. 5 și cele șase *Concerti grossi* op. 3 și 12 *Concerti grossi* op. 6. Ultimele sale opere, *Imeneo* (1740) și *Deidamia* (1741) nu s-au bucurat de succes. A compus 40 de opere și numeroase *pasticcio*. Indiferența cu care au fost primite ultimele sale opere, îl vor determina pe Händel să renunțe definitiv la genul operei italiene, atenția sa fiind îndreptată spre oratoriu. În alegerea temelor celor 22 de oratorii va ține cont de puritanismul englez și se va inspira din Vechiul Testament.

Marile oratorii.

Cu aceeași putere de muncă titanică va compune în trei luni (august-octombrie 1740) cele două oratorii *Messiah* și *Samson*, triumfând atât la Londra cât și la Dublin (1742-43). Calitățile de compozitor erau dublate de cele de interpret; în antractele oratoriilor sale include *Concertele sale de orgă* cu părți improvizate de mare virtuozitate. Vor urma *Semele*, *Josif și frații săi* (1744), *Hercules* și *Belshazzar* (1745). Oratoriile *Judas Maccabeus* (1747), *Alexander Balus*, *Joshua* (1748), *Solomon* și *Susanna* (1749) îi vor asigura recunoașterea publicului, culminând cu suita *Fireworks Musik* (Focuri de artificii) comandată de rege cu ocazia păcii de la Aachen. Ultimele capodopere, oratoriile *Theodora* (singurul oratoriu creștin 1750) și *Jephtha* (1752), nu s-au mai bucurat de același succes fiind neînțelese.

Asemenea lui Bach, ultimii ani Händel îi va trăi orb. A murit în sâmbăta mare din 1759, fiind înmormântat la Londra, la Westminster Abbey.

Creația vocal-instrumentală

Opere: *Rodrigo* (c1707), *Rinaldo* (1711), *Il pastor fido*, (1712- prima versiune), *Teseo* (1713), *Amadigi de Gaula* (1715), *Radamisto* (1720), *Floridante* (1721), *Ottone* (1723), *Giulio Cesare* (1724), *Rodelinda* (1725), *Admeto* (1727), *Tolomeo* (1728), *Sosarme* (1732), *Ezio* (1732), *Orlando* (1733), *Persichore* – balet (1734), *Il pastor fido* (a doua și a treia versiune- 1734), *Arianna* (1734), *Alcina* (1735), *Atalanta* (1736), *Arminio* (1737), *Giustino* (1737), *Berenice* (1737), *Xerxes* (1738)

Oratorii: *La Resurrezione*, oratoriu de Paști (1708), *Te Deum and Jubilate*, for the Peace of Utrecht (1713), *The Chandos Anthems* (1720), *Acis and Galatea*, cantată laică (c1720), *Zadok the Priest*, coronation anthem (1727), *Esther*, English oratoriu biblic (1732),

⁸ Teatru susținut de prințul de Wales și de *gentry*, o parte înstărită a burgheziei engleze.

Alexander's Feast, cantată laică (1736), Israel in Egypt (1739), Saul (1739), Ode for St Cecilia's Day (1739), Messiah (1741), Samson (1743), The Dettingen Te Deum (1743), Semele, oratorio laic (1744), Belshazzar (1745), Occasional Oratorio (1746), Judas Maccabaeus (1747), Joshua (1748), Solomon (1749), Susanna (1749), Teodora (1750), Jephtha (1752).

Creația instrumentală: *The Water Music* (1715-17), 8 Suite de piese, pentru clavecin (1720), 15 Sonate de cameră (1724), Trio Sonata în re minor (1725), 9 Sonate două viori și continuo (1731), 8 Suite de piese, pentru clavecin (1733), 6 Concerti grossi (1734), 6 Fugi pentru clavecin (1736), Concerto grosso în Do major (1737), 6 Concerte pentru orgă (1738), 12 Concerti grossi (1739), 7 Trio-sonate (1739), Concerte pentru oboi și coarde (1740), 6 Concerte pentru orgă (1740), 3 Concerte duble (1740-50), 5 Concerti grossi (1741), *Forest Music* (1742), *Musik for the Royal Fireworks* (1749), 6 Concerte de orgă (1759 - cântată postum).

Test de auto-evaluare nr. 4

1. În ce gen au excelat compozitorii francezi Couperin și Rameau? Dați câte 5 exemple din creația fiecăruia.
2. Dar italienii, Corelli, Vivaldi, Alessandro și Domenico Scarlatti? Exemplificați cu câte 5 exemple din fiecare.
3. Ce genuri inaugurează Schütz pentru barocul vocal-instrumental german?
4. Care sunt genurile cultivate de Bach? Dați câte trei exemple din fiecare, specificând perioada de creație.
5. Dar Händel? Exemplificați cu câte trei lucrări, cu indicarea perioadei de creație.

Lecția nr. 14

Recapitulare

Reprezentanți ai Barocului

Arcangelo Corelli (1673-1713)

- compozitor și violonist italian, întemeietor al școlii violonistice clasice

Creația:

- 12 *Concerti grossi*
- 48 *Sonate a tré*
- 12 Sonate pentru vioară și continuo

Antonio Vivaldi (1678-1741)

- reprezintă evoluția concertului instrumental către forma lui solistică

Creația

- 450 de Concerte
- 45 opere, oratorii

Alessandro Scarlatti (1660-1725)

- stabilește structura uverturii italiene (R-L-R)

Creația

- opere, concerte, cantate

Domenico Scarlatti (1685-1757)

- creează tipologia formei sonatei barocului: bipartită și monotematică

Creația:

- 560 sonate pentru clavecin (555 *Essercizi per gravicembalo*)

Jean Philippe Rameau (1653-1764)

- primul Tratat de armonie (1722)

Creația:

- opere, balet, piese pentru clavecin

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Eisenach – Leipzig

Creația:

1. vocal-instrumentală:

- Pasiuni (2)
- Oratoriul de Crăciun
- Missa în si minor
- 200 de cantate

2. instrumentală:

- pentru clavecin – WK1 (Clavecinul bine temperat), Concertul italian
- Variațiunile Goldberg
- Sonate – 12 pentru vioară
- Concerte – pentru vioară (3, 1 dublă), clavecin (7), orgă
- Concerti grossi – Concertele brandenburgice
- Suite – engleze, franceze
- Ofranda muzicală
- Arta fugii

Georg Friedrich Händel

Halle – Londra

Ponderea creației : opera, oratoriul

Activitatea muzicală:

Halle – organist

Italia

Hanovra

Londra

Creația:

- Oratorii (32 – *Judas Maccabaeus*, *Messiah*)
- 100 Cantate (*Acis și Galathea*)
- 45 Opere (*Julius Caesar*, *Rinaldo*)
- Suite (*Muzica apelor*, *Focuri de artificii*)
- Concerti grossi (Op. 3, 6)
- Concerte instrumentale (orgă)

Răspunsuri și comentarii la întrebările din testele de evaluare

Unitatea de învățare IV

BIOGRAFIA ȘI CREAȚIA MARILOR COMPOZITORI AI BAROCULUI

Test de auto-evaluare nr. 4

1. Couperin a compus 240 *Pièces de clavecin*, muzică de cameră (*La pucelle*, *La visionnaire*), trio-sonate (*La sultane*, *Les nations*), concerte (*Le parnasse*, *ou l'apothéose de Corelli*, *Apothéose de Lully*); Rameau a compus și el piese pentru clavecin: cea mai cunoscută, *Un tamburin*, opere (*Hippolyte et Aricie*, *Castor et Polux*), *Opéra-ballet* (*Les Indes galantes*) și *Ballet* (*Platée*).
2. Corelli: sonate da chiesa cu orgă, sonate da camera cu clavecin, sonate pentru violină, violone sau clavecin, a 12-a, celebrele variațiuni *La Folia* și op. 6 - 12 *Concerti grossi*, Numărul 8, *Concerto fatto per la notte di Natale* (Concertul pentru noaptea de Crăciun); Vivaldi: 6 sonate *Il pastor fido*, concerte pentru vioară (*Il cimento dell'armonia e dell'inventione*), 6 concerte de flaut, 3 concerte pentru oboi, opere (*Orlando furioso*); Alessandro Scarlatti: 114 opere seria și buffa, peste 500 de cantate de cameră, 200 mise și 14 oratorii; Domenico Scarlatti: sonate (*Essercizi per gravicembalo*), fugă, variațiuni, suite, opere (*Ifigenia in Aulida*, *Ifigenia in Taurida*).
3. Schütz: balet mitologic, *Magnificatul latin*, *Povestea Învierii* (1623) este primul oratoriu german, *Patimile după Luca*, *Ioan și Matei*, *Magnificatul german*.
4. Bach: I. (1704-1708). Lucrări pentru orgă: preludii, fugi, toccate. II. (1708-1717): *Cantata Vânătoarească*, *Passacaglia* în do, prelucrările de coral pentru orgă din *Orgel-Büchlein*. III. (1717-1723): *Clavecinul bine temperat*, 3 sonate și 3 partite pentru vioară solo (a doua are în partea finală celebra *Chaconne*), *Concertele brandenburgice*. IV. (1723-1735) Lucrări ciclice instrumentale și vocal-instrumentale complexe, creații pentru clavier, lucrări religioase (*Patimile după Matei*, *Concertul italian*, *Fantezia cromatică și fuga*). V. (1735-1750) Ultimele creații sunt capodopere ale artei contrapunctice: *Variațiunile Goldberg*, *Musicalisches Opfer*, *Kunst der Fuge*.
5. Händel: I. Perioada germană (1685-1706): *Almira*, *Nero* și *Florindo und Daphne*. II. Perioada italiană (1706-1709): oratoriul *La resurrezione*, opera *Rodrigo*, cantata *Acis and Galatea e Polifemo*⁹. III. Anglia, patria adoptivă (1712-1759): opera *Teseo*, suita orchestrală *Water Music* psalmi pe text englez, *Chandos Anthems*. IV. Prima *Academie regală* (1720-1727): opere (*Giulio Cesare*), *Sonatele pentru flaut și vioară*, *Piese pentru clavecin*. V. A doua *Academie regală* (1728-1733): opera (*Orlando*), oratoriile (*Deborah*, *Athalie* și *Alexander's Feast or the Power of Musik*). VI. Boala și revenirea spectaculoasă: *Concerte pentru orgă sau clavecin*, *Concerti grossi*, *Musik for the Royal Fireworks* și marile oratorii (*Messiah*, *Samson*, *Judas Maccabeus*)

⁹ *Acis and Galatea*, varianta engleză (Londra, 1732).

Lucrare de verificare nr. 4

1. Realizați un tabel cu sonatele și concertele marilor compozitori ai Barocului.

Punctaj: 9 puncte pentru realizarea corectă și completă a tabelului, 1 punct din oficiu.

Lucrarea va fi expediată prin email tutorelui disciplinei.

Bibliografie minimală

***	<i>Dicționar de Mari Muzicieni, Larousse, Univers Enciclopedic, București 2000</i>
***	<i>The New Grove Dictionary of Music and Musicians, Macmillan Publishers Ltd., London, 2002</i>
Bălan, George	<i>O istorie a muzicii europene, Ed. Albatros, 1975</i>
Ecaterina, Banciu	<i>Arhetipuri estetice ale relației ethos-affectus în istoria muzicii, Editura MediaMusica, Cluj-Napoca, 2006</i>
Herman, Vasile	<i>Originile și dezvoltarea formelor muzicale, Editura Muzicală, București, 1982</i>
Stefănescu, Ioana	<i>O istorie a muzicii universale, Editura Fundației Culturale Române, București, 1995</i>

BIBLIOGRAFIE

- * * * *Dicționar de termeni muzicali*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984
- * * * *Dictionnaire des grands musiciens*, Larrouse, 1985
- * * * *Dicționar de mari muzicieni*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000
- * * * *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Macmillan Publishers Ltd., London, 2002
- * * * *Brockhaus Riemann Zenei Lexikon*, Zeneműkiadó, Budapest, 1983
- Abiatti, Franco *Storia della musica*, Garzanti, Milano, 1967
- Adler, Guido *Handbuch der Musikgeschichte*, Deutscher Taschenbuch Verlag, vol. I-III, München, 1975
- Banciu, Ecaterina *Arhetipuri estetice ale relației ethos-affectus în istoria muzicii*, Editura MediaMusica, Cluj-Napoca, 2006
- Banciu, Gabriel *Gen, opus, formă*, Editura MediaMusica, Cluj-Napoca, 2006
- Bălan, George *O istorie a muzicii europene*, Ed. Albatros, 1975
- Bughici, Dumitru *Dicționar de forme și genuri muzicale*, Editura Muzicală, București, 1978
- Bukofzer, Manfred F. *Music in the Baroque era from Monteverdi to Bach*, London, J.M. Dent & Sons LTD
- Combarieu, J. - Dumesnil R. *Histoire de la musique*, Librairie Armand Colin, Paris, 1953
- Degen, Helmut *Handbuch der Formenlehre*, Gustav Bosse Verlag, Regensburg, 1957
- Gilder, Eric *The Dictionary of Composers and their Music*, Wings Books, New York, Avenel, New Jersey, 1993
- Herman, Vasile *Originile și dezvoltarea formelor muzicale*, Editura Muzicală, București, 1982
- Massin, Jean et Brigitte *Histoire de la musique occidentale*, Ed. Fayard, Paris, 1985
- Nestler, Gerhard *Geschichte der Musik*, Schott Mainz-Piper München, 1993
- Roland, Manuel *Histoire de la musique. Encyclopédie de la Pléiade*, Librairie Gallimard, Paris, 1960
- Stefănescu, Ioana *O istorie a muzicii universale*, vol.I, Editura Fundației Culturale Române, București, 1995
- Timaru, Valentin *Analiza muzicală între conștiința de gen și conștiința de formă*, Editura Universității din Oradea, 2003
- Timaru, Valentin *Morfologia și structura formei muzicale (Curs de forme și analize muzicale)*, vol. I, Academia de Muzică „Gh. Dima”, Cluj-Napoca, f.a.
- Toduță, Sigismund *Formele muzicale ale Barocului în operele lui J.S. Bach*, vol. I-II-III, Editura Muzicală a U.C., București, 1969, 1973, 1978
- Schonberg, Harold *Viețile marilor compozitori*, Editura Lider, București, f.a.
- Wellesz, Egon *The New Oxford History of Music*, Oxford Univ. Press, London